

Joods 'geluuskantoor' kwam onder NSB-burgemeester bij de gemeente

Alexander Tuinhout onderzocht de rol van de gemeente Leeuwarden bij de verkoop van Joodse huizen tijdens de oorlog. „Het ging er netjes aan toe, maar hier hangt wel de tragiek van de Holocaust overheen.”

Geert Veldstra

Leeuwarden | De vier grote steden van ons land keerden de afgelopen jaren gezamenlijk 14,6 miljoen euro uit aan Joodse organisaties en nabestaanden van Joodse woningeigenaren vanwege de rol van deze gemeenten bij de verkoop van woningen tijdens de oorlog. Zo ver hoeft het in Leeuwarden niet te komen, concludeert onderzoeker Alexander Tuinhout van het Historisch Centrum Leeuwarden (HCL). „Het ging er hier vrij netjes aan toe”, zegt hij.

Naar aanleiding van een uitzending over dit onderwerp van het tv-programma *De Monitor* in oktober besloten nog eens twintig gemeenten hun rol te laten onderzoeken bij de verkoop van Joodse huizen tijdens de oorlog, waaronder Leeuwarden. Tuinhout bracht weken door in de archieven om uit te zoeken wat er gebeurd met 165 gebouwen van Joodse eigenaren in Leeuwarden en Huzum. Dat dorp was tijdens de oorlog met het zuidelijk deel van Leeuwarderadeel bij de gemeente Leeuwarden gevoegd.

Nadat de eerste Joden in 1942 wer-

den weggevoerd naar concentratiekampen kwamen hun woningen in handen van de zogenaamde Grundstückverwaltung (vastgoedbeheer). „De beheerde de panden en stelde een plaatselijke makelaar aan om die te verkopen. Met de opbrengst kochten ze de openstaande hypotheek af en wat erover bleef verdween in de zakken van de Duitsers.”

Op deze wijze werden 138 panden in Leeuwarden verkocht, waaronder Raadhuisplein 32, het zogenaamde 'Geluuskantoor' van Max Cohen die hier sinds 1928 loten verkocht. Hij werd tamelijk bekend omdat hier in 1934 een lot werd verkocht waarmee het voor die tijd enorme bedrag van honderdduizend gulden werd gewonnen. Het huis werd door de Grundstückverwaltung overgenomen nadat Cohen was gedeporteerd – hij werd in 1942 vermoord in het concentratiekamp Mauthausen.

Deze verkoop nam een belangrijke plek in het onderzoek in omdat het pand in eigendom kwam van de gemeente. „In 1942 werd het al door de Grundstückverwaltung aangeboden aan de gemeente, maar burgemeester Van Beijma wees dit af. Hij voelde zich hier waarschijnlijk niet goed bij.” Nadat Van Beijma in 1943 werd vervangen door een NSB-bur-

De gemeente Leeuwarden wilde het huis van Max Cohen, het tweede huis vanaf rechts, gebruiken voor het huisvesten van ambtenaren. Vanwege de herindeling in de oorlog met Leeuwarderadeel was er ruimtegebrek. Het is het enige Joodse huis dat Leeuwarden in de oorlog kocht. Foto: Marchje Andringa

Van de 138 verkochte Joodse gebouwen bleef uiteindelijk 5 procent bij de oorlogskoper

meester kwam het toch in het bezit van de gemeente. Leeuwarden trof in 1951 een regeling met de bewindvoerders die namens de familie Cohen optraden.

Van de 138 verkochte Joodse gebouwen bleef uiteindelijk 5 procent bij de 'oorlogskoper', voor de andere woningen werd een regeling getroffen. Doordat de Grundstückverwaltung formeel alleen beheerder was van de Joodse panden, bleven de Joden van de panden die niet werden

verkocht eigenaar waardoor zij of hun nabestaanden na de oorlog werden geconfronteerd met de heffing van gemeentelijke belastingen over de oorlogsjaren. „Dat is vanuit onze huidige blik heel onterecht, maar Leeuwarden was hier geen uitzondering in, dat ging overal zo en dat komt omdat er juridisch gezien geen uitzondering werd gemaakt. Zakelijk gezien is er niets op aan te merken, maar hier hangt natuurlijk de tragiek van de Holocaust overheen.”

Volgende week

Samen thuis
Trudy Oldenhuis

Nou, gelukkig: volgende week zitten onze kinderen overdag weer op de plek waar ze horen: de school. Ik ben geen viroloog of arts en zal me onthouden van commentaar op besmettingscijfers, Britse variant en of dat nu allemaal wel verstandig is. Ik ben wel ouder en zie dat het voor mijn kinderen in elk geval beter is als ze gewoon – of min of meer gewoon dan, wie weet wat er nog allemaal bedacht wordt over afstand houden en mondkapjes dragen – naar school gaan.

„De koek is gewoon op”, verzuchtte een schoonzus eerder al door de telefoon tegen mij. Zij had daarin meer recht van spreken dan ik, want zij heeft vier kinderen thuis, van wie één op de middelbare school en de jongste nog een kleuter. Zie dan thuis nog maar eens wat anders te zijn dan opperschoolmeester en ruziebeslechter.

Wij hebben weer eens mazzel, met drie kinderen op de basisschool die straks wél naar school mogen. Maar met dat vooruitzicht is bij mij ook de laatste motivatie om nog iets van het thuisonderwijs te maken verdwenen. De hele ochtend was onze jongste dochter iets aan het doen boven, liggend op ons bed. Rekenen, bleek even later toen ik er toch maar naar vroeg. „En het gaat

helemaal mis”, zei ze. „Kijk maar.” Ze liet de bolletjes zien die onder de digitale sommen verschijnen. Groen is: in één keer goed. Oranje: één keer fout, maar toen goed verbeterd. Grijs: twee keer fout, en dan zegt de computer het antwoord voor. Zij had vooral grijze bolletjes. „Ik ben gewoon niet zo in de rekenmodus”, zei ze. „Jammer dan”, antwoordde ik. „Volgende week legt de juf het wel weer uit.”

Onze zoon probeerde ondertussen met zijn vriend codes van escape rooms te kraken. In zijn dagplan-

**Ik ben klaar!
De rest hoef ik niet te doen. Van wie niet? Gewoon, van mijzelf niet!**

ning stonden die escape rooms als 'extra opdracht' vermeld, na de zin: 'Ben je klaar met al je werk? Dan staan er spannende escape rooms op je te wachten. Kraak de code!'

Het was vervolgens het eerste waar onze zoon die dag mee begon en het was, naar later bleek, ook het enige wat hij die dag aan schoolwerk zou doen. Hij werkte bij zijn vriend en halverwege de ochtend kreeg ik een foto toegestuurd van de twee jongens achter een computer die nog steeds de codes probeerden te kraken. 'Leuk toch?', had de moeder van de vriend erbij geschreven. 'Dat schoolwerk wordt hem vandaag niet.'

„Nou ja”, zei ik later tegen onze zoon. „Dan moet je morgen maar extra hard werken.” Dat deed hij natuurlijk niet, zelfs niet onder de veel strengere blikken van zijn vader die het thuisonderwijs nog wel serieus ter hand probeert te nemen. Na drie minuten rekenen: „Ik ben klaar! De rest hoef ik niet te doen.” Spelling? „Hoef ik niet te doen!” Taal? Twee vragen gedaan, daarna: „De rest hoeft niet! Van wie niet? Gewoon, van mijzelf niet!”

„Hij heeft ook nog niets aan zijn levelwerk gedaan”, zei mijn echtgenoot aan het eind van de ochtend lichtelijk gefrustreerd tegen mij. Ik kon me er niet druk om maken. „Volgende week”, zei ik. „Dat doet hij dan volgende week maar weer.”

trudy.oldenhuis@frieschdagblad.nl

Kapotte uitlaat

Motorclub Prikkedam hoeft boete niet te betalen

Makkinga | Motorsportclub (MSV) De Prikkedam uit Makkinga hoeft een boete van 4000 euro wegens geluidsoverlast niet te betalen.

Gemeente Ooststellingwerf had die boete opgelegd omdat de Friese milieudienst FUMO op 18 oktober vorig jaar een overschrijding had gemeten van de geluidsnormen.

Ooststellingwerf had in maart 2020 de MSV een last onder dwangsom opgelegd van 4000 euro per overschrijding van de geluidsvorschriften. Ze eiste na de overtreding op

18 oktober het geld op. MSV stelde dat het te harde geluid het gevolg was van een defect aan een uitlaat van een motor dat tijdens de training optrad. De motor werd meteen van de racebaan gehaald en het voorval werd per e-mail aan de gemeente gemeld.

Omdat het om een bijzondere omstandigheid gaat en de geluidspiek alleen gemeten werd toen de defecte motor op de baan reed, ziet de gemeente af van het invorderen van de 4000 euro.

Airport Eelde

Ergernis over vluchten boven het Fochteloërveen

Oosterwolde | De ChristenUnie Ooststellingwerf ergert zich er aan dat er steeds meer vliegtuigen boven het Fochteloërveen vliegen.

Het gaat daarbij vooral om lesvliegtuigen vanaf Groningen Airport Eelde. De partij wil dat de gemeente met het vliegveld in gesprek gaat en de leiding er op wijst dat het om een stiltegebied gaat.

De gemeente kan daar zelf echter weinig tegen doen, meldt het college van B en W op de vragen van ChristenUnie. Wel is er de Commissie Regionaal Overleg Eelde (CRO) waar

de klachten via CRO-lid Natuurmonumenten op tafel kunnen worden gelegd.

Het college zegde wel toe de CRO desgewenst schriftelijk te wijzen op de regels die gelden voor een Natura 2000-gebied als het Fochteloërveen.

Het college gaf verder aan dat het rijk aan de procedure Ontwerp Voorkeursbeslissing voor de herziening van het Luchtruim is begonnen. Ooststellingwerf gaat met de provincie en andere gemeenten overleggen hoe ze op dat ontwerp het beste kunnen reageren.